

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

**Є. Г. ПОНОМАРЕНКО,
О.С. ЛОМАКІНА**

**ПРОГРАМА І РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

"ЕКОНОМІКА ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ"

*(для студентів 4 курсу денної форми навчання
за напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього
середовища та збалансоване природокористування»)*

Харків - ХНАМГ - 2010

Програма і робоча програма навчальної дисципліни **"Економіка природоохоронної діяльності"** (для студентів 4 курсу денної форми навчання за напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування») /Харк. нац. акад. міськ. госп-ва, уклад.: Є.Г. Пономаренко, О.С. Ломакіна, – Х.: ХНАМГ, 2010. – 16 с.

Укладачі: Є.Г. Пономаренко,
О.С. Ломакіна

Програма побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Рецензент: завідувач кафедрою ІЕМ, д.т.н., професор Ф. В. Стольберг

Затверджено на засіданні кафедри інженерної екології міст (протокол № 1 від 30.08.2010 р.)

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	4
1.ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.	5
1.1. Мета, предмет та місце дисципліни.....	5
1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни.....	6
1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги	6
1.4. Рекомендована основна навчальна література.....	7
1.5. Анотації дисципліни.....	8
2.РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	9
2.1. Розподіл обсягу навчальної роботи студента.....	9
2.2. Зміст дисципліни.....	10
2.3. Розподіл часу за модулями і змістовими модулями	10
2.4. Самостійна робота студентів.....	12
2.5. Засоби контролю та структура залікового кредиту.....	12
2.6. Методи та критерії оцінювання знань.....	13
2.7. Інформаційно-методичне забезпечення	15

ВСТУП

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується високим рівнем розвитку промисловості, і, відповідно, значним рівнем техногенного навантаження на довкілля. На сьогодні розроблено велику кількість заходів і засобів з охорони довкілля. Тому перед сучасними екологами стоїть проблема вибору найбільш ефективних заходів з природоохорони. На вибір заходу впливають як екологічна результативність заходу, так і його економічна доцільність, причому саме економічна доцільність найчастіше є головним фактором при прийнятті рішень. Дисципліна «Економіка природоохоронної діяльності» ставить на меті надати студентам теоретичних знань та практичних навичок з розрахунку економічних оцінок природоохоронних заходів.

Програма навчальної дисципліни розроблена на основі:

-СВО ХНАМГ Експериментальна освітньо-кваліфікаційна характеристика підготовки бакалавра напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування», 2007 р.

-СВО ХНАМГ Експериментальна освітньо-професійна програма підготовки бакалавра напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування», 2007 р.

-СВО ХНАМГ Експериментальний навчальний план підготовки бакалавра напряму 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування», 2007 р. (коригування робочого навчального плану відповідно до вимог наказу МОН України від 09.07.2009 р. № 642)

Програма ухвалена кафедрою Інженерної екології міст (протокол № 1 від 30 серпня 2010 р.) та Вченою радою факультету Інженерної екології міст (протокол № 1 від 30 серпня 2010 р.).

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета, предмет та місце дисципліни

Мета та завдання вивчення дисципліни

Метою вивчення дисципліни є надання студентам теоретичних знань та практичних навичок з визначення еколого-економічної ефективності природоохоронних заходів.

Основними завданнями, що мають бути вирішені в процесі викладання дисципліни, є:

- формування у студентів уявлення про витрати, пов'язані з природоохоронною діяльністю;
- формування у студентів уявлення про економічну вигоду від впровадження природоохоронних заходів;
- надання студентам практичних навичок з економічної оцінки природоохоронної діяльності.

Предмет вивчення у дисципліні

Предметом вивчення дисципліни є економічні аспекти природоохоронної діяльності.

Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки бакалавра

Таблиця 1.1

Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки бакалавра

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
1. Економіка природокористування 2. Прикладна аероекологія 3. Прикладна літоєкологія 4. Прикладна гідроекологія 5. Утилізація промислових відходів	1. Виконання дипломної та магістерської роботи

1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

Модуль 1 – Економіка природоохоронної діяльності

(2/72)

ЗМ 1.1. – Економічна ефективність природоохоронних заходів

1. Ефективність природоохоронних заходів
2. Визначення природоохоронних витрат
3. Ефект від впровадження природоохоронних заходів

ЗМ 1.2. – Фінансування та облік заходів з охорони довкілля

1. Фінансування природоохоронної діяльності
2. Облік природоохоронних споруд та обладнання

1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги

Таблиця 1.2

Освітньо-кваліфікаційні вимоги

Вміння та знання	Сфери діяльності	Функції діяльності у виробничій сфері
Вміти визначати економічну ефективність заходів з охорони довкілля	виробнича	виконавська, проектна
Вміти розраховувати витрати на впровадження природоохоронних заходів	виробнича	виконавська, проектна
Вміти оцінювати економічний ефект від впровадження природоохоронних заходів	виробнича	виконавська, проектна
Вміти обґрунтовувати економічну доцільність заходів з охорони довкілля	виробнича	виконавська, проектна

1.4. Рекомендована основна навчальна література

1. Державні будівельні норми України: ДБН Д. 1.1-1-2000 «Правила визначення вартості будівництва». Затверджено наказом Держбуду України від 27 серпня 2000 р. № 174.
2. Арбузов В.В., Грузин Д.П., Симакин В.И. Экономика природопользования и природоохраны. Учебное пособие - Пенза: Пензенский государственный университет, 2004 - 251с.
3. Бардаханов С.П. Экономика природопользования и природоохранной деятельности: Учеб. пособие. – Новосибирск: Изд-во НГТУ, 2004. – 48 с. (п.3.3)
4. Черевко Г. В., Яцьків М. І., Економіка природокористування. – Львів: Світ, 1995. – 208 с.
5. Дорогунцов С. І., Коценко К. Ф., Хвесик М. А. та ін. Екологія/Підручник – К.: КНЕУ, 2005 – 371 с.

1.5 Анотації дисципліни

Анотація дисципліни

«ЕКОНОМІКА ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Мета: Надання студентам теоретичних знань та практичних навичок з визначення еколого-економічної ефективності природоохоронних заходів.

Предмет: Економічні аспекти природоохоронної діяльності.

Зміст: Економічна ефективність природоохоронних заходів. Фінансування та облік заходів з охорони довкілля

Аннотация дисциплины

«ЭКОНОМИКА ПРИРОДООХРАННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ»

Цель: Приобретение студентами теоретических знаний и практических навыков определения эколого-экономической эффективности природоохранных мероприятий

Предмет: Экономические аспекты природоохранной деятельности.

Содержание: Экономическая эффективность природоохранных мероприятий. Финансирование и учет средств по охране окружающей среды.

Course Summary

“ECONOMIC ASPECTS OF NATURE PROTECTION”

Objectives: to obtain theoretical knowledge and practice skills of environmental and economic effectiveness assessment for nature protection

Subject: economic aspects of nature protection

Content: economic effectiveness of nature protection activities; financing and accounting of environmental protection means.

2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Розподіл обсягу навчальної роботи студента

Таблиця 2.1

Розподіл обсягу навчальної роботи студента

Призначення: підготовка бакалаврів	Напря́м, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 2 Модулів – 1, Змістових модулів – 2, Загальна кількість годин - 72	Напря́м: 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» Освітньо-кваліфікаційний рівень: Бакалавр	Статус дисципліни – цикл дисциплін з економіки, управління та права Рік підготовки: 4-й Семестр: 8-й Лекції – 15. Практичні – 15 год Лабораторні – не передбачені Самостійна робота – 42 год. Вид контролю: 8 семестр – залік

Таблиця 2.2

Структура навчальної дисципліни

Форма навчання	Курс	Семестр(и)	Години									Екзамени (семестри)	Заліки (семестри)
			Всього (кредитів/годин)	Аудиторні	У тому числі			Самостійна робота	У тому числі				
					Лекції	Практичні, семінари	Лабораторні		Кон. робота	КП/КР	РГР		
Денна	4	8	2 72	30	15	15		42					8

2.2. Зміст дисципліни

Модуль 1 – Економіка природоохоронної діяльності

(2/72)

ЗМ 1.1. – Економічна ефективність природоохоронних заходів

1. Ефективність природоохоронних заходів: визначення результатів природоохоронної діяльності, підходи до економічного обґрунтування, оцінка економічної ефективності

2. Визначення природоохоронних витрат. Характеристика та класифікація

3. Ефект від впровадження природоохоронних заходів. Оцінка економічної ефективності природоохоронних заходів (практичні приклади)

ЗМ 1.2. – Фінансування та облік заходів з охорони довкілля

1. Фінансування природоохоронної діяльності: законодавчі підстави, джерела фінансування.

2. Облік природоохоронних споруд та обладнання

2.3. Розподіл часу за модулями і змістовими модулями

Таблиця 2.3

Розподіл часу за модулями і змістовими модулями

Модулі (семестри) та змістові модулі	Всього, кредит/годин	Форми навчальної роботи			
		Лекц.	Сем., Пр.	Лаб.	СРС
Модуль 1 – Економіка природоохоронної діяльності	2/72	15	15		42
ЗМ 1.1. – Економічна ефективність природоохоронних заходів	1,5/54	11	12		31
ЗМ 1.2. – Фінансування та облік заходів з охорони довкілля	0,5/18	4	3		11

Лекційні заняття

Зміст	Кількість годин
Модуль 1 – Економіка природоохоронної діяльності	15
<i>ЗМ 1.1. – Економічна ефективність природоохоронних заходів</i>	<i>11</i>
Ефективність природоохоронних заходів: визначення результатів природоохоронної діяльності, підходи до економічного обґрунтування, оцінка економічної ефективності	2
Характеристика та класифікація природоохоронних витрат.	1
Капітальні витрати	2
Експлуатаційні витрати	2
Ефект від впровадження природоохоронних заходів	2
Оцінка економічної ефективності природоохоронних заходів (практичні приклади)	2
<i>ЗМ 1.2. – Фінансування та облік заходів з охорони довкілля</i>	<i>4</i>
Фінансування природоохоронної діяльності: законодавчі підстави, джерела фінансування	2
Облік природоохоронних споруд та обладнання	2

Практичні заняття

Зміст	Кількість годин*
Модуль 1 – Економіка природоохоронної діяльності	15
<i>ЗМ 1.1. – Економічна ефективність природоохоронних заходів</i>	<i>12</i>
Ефективність природоохоронних заходів	2
Характеристика природоохоронних витрат	2
Капітальні витрати	2
Експлуатаційні витрати	2
Ефект від впровадження природоохоронних заходів	2
Оцінка економічної ефективності природоохоронних заходів	2
<i>ЗМ 1.2. – Фінансування та облік заходів з охорони довкілля</i>	<i>3</i>
Фінансування природоохоронної діяльності	3

* до часу на практичну роботу включено контрольні роботи для поточного контролю тривалістю 20 хв.

2.4. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студента передбачає наступні види робіт:

1. Вивчення лекційного матеріалу та додаткової літератури.
2. Підготовка до практичних занять.
3. Підготовка до поточного та підсумкового контролю.

2.5. Засоби контролю та структура залікового кредиту

Засоби контролю та структура залікового кредиту наведені у табл. 2.6.

Засоби контролю та структура залікового кредиту

Види та засоби контролю	Розподіл балів, %
МОДУЛЬ 1. Поточний контроль зі змістових модулів	
ЗМ 1.1 Поточний контроль :	75
- Контрольні роботи	25
- Виконання практичних завдань	50
ЗМ 1.1 Поточний контроль :	25
- Контрольні роботи	10
- Виконання практичних завдань	15
Підсумковий контроль з МОДУЛЮ 1: Залік	
- за результатами поточного контролю	
- за результатами підсумкового контролю	
Всього за модулем 1	100%

2.6. Методи та критерії оцінювання знань

Контрольні заходи включають поточний і підсумковий контроль

Перевірка і оцінювання знань студентів проводиться в формі виконання поточних та підсумкових завдань. Поточне оцінювання знань виконується за допомогою контрольних робіт та практичних завдань.

Умовою отримання заліку є:

- сума накопичених балів за результатами поточного контролю змістових модулів повинна бути не менша, ніж 51 відсоток балів від загальної кількості балів (за внутрішнім вузівським рейтингом або системою ESTC);

- у випадку, коли вищезазначена сума балів менша за 51 % від загальної кількості або студент хоче підвищити оцінку, проводиться підсумковий контроль у вигляді підсумкового тесту.

Для оцінювання знань використовують чотирибальну національну шкалу та стобальну шкалу оцінювання ECTS. Згідно з Методикою переведення пока-

зників успішності знань студентів обидві оцінки можуть бути переведені у відповідну систему за шкалою.

Таблиця 2.8

Шкала перерахунку оцінок результатів контролю знань студентів

Оцінка за національною шкалою	Визначення назви за шкалою ECTS	ECTS оцінка	% набраних балів
ВІДМІННО	Відмінно - відмінне виконання лише з незначними помилками	A	більше 90 - 100
ДОБРЕ	Дуже добре - вище середнього рівня з кількома помилками	B	більше 80 - 90 включно
	Добре - у загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	C	більше 70 - 80 включно
ЗАДОВІЛЬНО	Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків	D	більше 60 - 70 включно
	Достатньо - виконання задовольняє мінімальні критерії	E	більше 50 - 60 включно
НЕЗАДОВІЛЬНО	Незадовільно* - потрібно попрацювати перед тим, як перездати тест	FX*	більше 26 - 50 включно
	Незадовільно** - необхідна серйозна подальша робота з повторним вивченням змістового модуля	F**	від 0 - 25 включно

*з можливістю повторного складання;

** з обов'язковим повторним курсом.

2.7. Інформаційно-методичне забезпечення

Бібліографічні описи, Інтернет адреси	ЗМ, де застосовується
1. Рекомендована основна навчальна література (підручники, навчальні посібники, інші видання)	
1. Дорогунцов С. І., Коценко К. Ф., Хвесик М. А. та ін. Екологія/Підручник – К.: КНЕУ, 2005 – 371 с.	1.1.
2. Арбузов В.В., Грузин Д.П., Симакин В.И. Экономика природопользования и природоохраны. Учебное пособие - Пенза: Пензенский государственный университет, 2004	1.1.
3. Бардаханов С.П. Экономика природопользования и природоохранной деятельности: Учеб. пособие. – Новосибирск: Изд-во НГТУ, 2004.	1.1.
4. Черевко Г. В., Яцьків М. І., Економіка природокористування. – Львів: Світ, 1995. – 208 с.	1.1.
5. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: Навч. посіб. — 2-ге вид., переробл. і допов. — К.: МАУП, 2004. — 328 с.	1.1., 1.2
6. Экономика предприятия: Учебник/ Под ред. проф. Н.А. Сафронова. . М.: «Юристъ», 1998	1.1., 1.2
7. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства. Навчальний посібник. Київ: "Каравела", 2003	1.1.
8. І.М.Бойчик, Економіка підприємства: Навчальний посібник. – Видавництво 2-ге, доповнене і перероблене. – Київ: Атака, 2006.	1.2
2. Додаткові джерела (довідники, нормативні видання, сайти Інтернет тощо)	
1. Державні будівельні норми України: ДБН Д. 1.1-1-2000 «Правила визначення вартості будівництва». Затверджено наказом Держбуду України від 27 серпня 2000 р. № 174.	1.1.
2. Закон про охорону навколишнього природного середовища	1.1., 1.2
3. Методичне забезпечення	
1. Програмний комплекс «Експерт-Смета»	1.1

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ПОНОМАРЕНКО Євгеній Георгійович

ЛОМАКІНА Ольга Сергіївна

Програма і робоча програма навчальної дисципліни **"Економіка природоохоронної діяльності"** (для студентів 4 курсу денної форми навчання за напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»)

Комп'ютерне верстання: Н.М. Колісник

План 2010, поз. 61 Р

Підп. до друку 10.12.2010 р.

Друк на ризографі

Тираж 10 пр.

Формат 60x84 1/16

Ум. друк. арк. 0,7

Зам. № 6733

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК №731 від 19.12.2001